

Nr 85

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den försvarsmedicinska forskningens organisation m. m., i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkten 265) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 till Medicinsk forskning beräkna ett anslag av 9 800 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 74, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 februari 1963, föreslagit riksdagen att, såvitt nu är i fråga,

I. godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för reorganisation av den försvarsmedicinska forskningens ledning m. m.;

II. till Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 920 000 kr.;

III. till Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 8 885 000 kr.;

IV. medgiva dels att vid statens medicinska forskningsråd må fr. o. m. budgetåret 1963/64 tills vidare vara inrättad en extra ordinarie tjänst som förste byråsekreterare i Ae 23, dels att vid de under nämnda råd sorterande försvarsmedicinska forskargrupperna må fr. o. m. samma tidpunkt tills vidare vara inrättade följande extra ordinarie tjänster, nämligen en som professor i Be 3, två som laborator i Be 1, en som forskningsläkare i Ae 25 och en som driftingenjör i Ae 21, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning i överensstämmelse härmed;

V. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för dels under punkt IV. nämnda forskargrupper, dels den personal, som avses skola överföras till universitetet i Lund, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1963/64;

VI. medgiva, att vid universitetet i Lund utöver de tjänster som i annan ordning kan komma att uppföras på personalförteckning för universitetet må under budgetåret 1963/64 vara inrättad en tjänst som extra ordinarie laborator i Be 1 i fysiologi, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallad förändring i nämnda personalförteckning.

På grundval av det av försvarsmedicinska forskningsutredningen avlämnade betänkandet »Försvarsmedicinsk forskning i totalförsvaret» (SOU 1962: 34) framlägges i propositionen nr 74 förslag om en reorganisation av den försvarsmedicinska forskningens ledning och verkställighetsorgan. De av utredningen förordade riktlinjerna godtages i huvudsak. Ledningen föreslås i propositionen skola uppdelas på dels ett inom statens medicinska forskningsråd fungerande organ för försvarsmedicinska uppgifter av grundforskningskaraktär, dels ett under försvarsdepartementet lydande organ för tillämpad försvarsmedicinsk forskning. Enligt propositionen skall i samband med omorganisationen den försvarsmedicinska nämnden inom statens medicinska forskningsråd, flyg- och navalmedicinska nämnden samt militärmedicinska forskningsberedningen upphöra.

I propositionen förordas vidare, att verksamheten vid nu befintliga enheter under flyg- och navalmedicinska nämnden koncentreras till två forskargrupper, vilka placeras vid karolinska institutet. I samband därmed förordas bl. a., att en laboratur i flygmedicin omvandlas till professur i flygfysiologi.

I propositionen behandlas även statens medicinska forskningsråds förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår avseende övrig medicinsk forskning samt förvaltningskostnader.

För budgetåret 1963/64 föreslås anslag under fjärde huvudtiteln till tillämpad försvarsmedicinsk forskning med 1 200 000 kr. och under åttonde huvudtiteln till försvarsmedicinsk grundforskning med 1 135 000 kr., till övrig medicinsk forskning med 7 750 000 kr. och till förvaltningskostnader med 920 000 kr. Förslagen innebär anslagshöjningar, för fjärde huvudtiteln med 600 000 kr. och för åttonde huvudtiteln med 1 941 000 kr.

Beträffande innehållet i propositionen kommer här endast att lämnas en översiktlig redogörelse. I övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

I försvarsmedicinska forskningsutredningens betänkande diskuteras tre olika förslag rörande utformningen av ledningen för den försvarsmedicinska forskningen. I korthet kan dessa beskrivas så, att ledningsorganet i det första, alternativet »Ecklesiastik», är enhetligt för hela forskningsfältet och förlagt under ecklesiastikdepartementet. I alternativet »Försvaret» är ledningen också enhetlig men anknuten till försvarsdepartementet. Enligt det tredje alternativet, som utredningen kallar »Kombination», upprättas dels ett under ecklesiastikdepartementet sorterande ledningsorgan för den universitetsanknutna forskningen av grundforskningskaraktär, dels ett under försvarsdepartementet lydande organ för den tillämpade forskningen inom totalförsvaret.

Av dessa tre alternativ förordar utredningen för sin del alternativet »Kombination». Den huvudsakliga innebörden av detta är följande. De nuvarande ledningsorganen under ecklesiastikdepartementet — försvarsmedicinska nämnden inom statens medicinska forskningsråd samt flyg- och navalmedicinska nämnden — ersättes av ett nytt organ, vilket infogas i medicinska forskningsrådet. Rådet

omorganiseras i en allmän medicinsk sektion, som i stort sett motsvarar det nuvarande rådet, och en försvarsmedicinsk sektion, som får ansvaret för den försvarsmedicinska grundforskningen. Som ledningsorgan för den tillämpade forskningen inrättas under försvarsdepartementet en försvarsmedicinsk forskningsberedning, som ersätter den provisoriskt inrättade militärmedicinska forskningsberedningen. I fråga om ledningen föreslår utredningen ytterligare dels att planeringsavdelningar organiseras inom medicinal- och veterinärstyrelserna, dels att försvarsstaben och försvarsgrensledningarna tillföres medicinsk sakkunskap.

Forskningsarbetet bör enligt utredningens mening till stor del bedrivas inom permanenta forskargrupper, och konkret utformade förslag framlägges därför i betänkandet rörande ett tiotal sådana grupper. Vidare föreslås att verksamheten vid de nuvarande flygfysiologiska grupperna under flyg- och navalmedicinska nämnden koncentreras till en grupp, förlagd till karolinska institutet. Förslaget i denna del innebär, att grupperna i Lund och vid gymnastiska centralinstitutet avvecklas.

Departementschefen finner utredningsarbetet förtjänstfullt och förklarar, att det samlade resultatet synes väl ägnat att läggas till grund för en bedömning av den försvarsmedicinska forskningens fortsatta verksamhet.

Departementschefen betonar, att ökade forskningsinsatser på här ifrågavarande område är i hög grad angelägna. En forskning, som omspannar hela det aktuella området, kan emellertid på grund av våra begränsade resurser inte komma i fråga. Arbetet bör därför koncentreras på sådana problem, som institutioner och enskilda forskare i vårt land har speciella förutsättningar att lösa. Att genomföra en sådan inriktning av forskningsarbetet är enligt departementschefen en av ledningens viktigaste uppgifter.

Beträffande den av utredningen gjorda gränsdragningen mellan grundforskning och tillämpad forskning framhåller departementschefen, att han är medveten om svårigheterna att göra en sådan uppdelning. Eftersom utredningens motiv för den föreslagna uppdelningen främst synes vara att möjliggöra att universitetsväsendets resurser i fråga om personal och utrustning även i fortsättningen kan utnyttjas för försvarsmedicinsk forskning, är departementschefen dock beredd att av praktiska skäl acceptera de utgångspunkter, som utredningen genom gränsdragningen mellan grundforskning och tillämpad forskning valt för sitt ställningstagande i fråga om ledningens organisation.

Departementschefen anför vidare angående forskningsledningen bl. a. följande.

I den centrala frågan om forskningsledningen vill jag först erinra om att bl. a. överbefälhavaren — som i princip tillstyrkt bifall till utredningens förslag om reorganisation — förordat, att denna funktion, såvitt gäller den tillämpade forskningen, senare skall överföras till försvarsgrenscheferna och övriga totalförsvarsmyndigheter. Detta skulle emellertid enligt min mening innebära, att en av de största bristerna i den nuvarande organisationen, nämligen den splittrade ledningen, skulle bevaras. Vid mitt övervägande av forskningsledningens organisa-

tion har jag funnit skäl att i allt väsentligt ansluta mig till utredningens förslag. Ledningen bör sålunda utformas i enlighet med alternativet »Kombination» med en försvarsmedicinsk sektion inom medicinska forskningsrådet som ledningsorgan för den mera grundforskningsinriktade och universitetsanknutna forskningen och med ett under försvarsdepartementet sorterande organ — som jag föreslår benämnt försvarsmedicinska forskningsdelegationen — för ledning av den tillämpade forskningen inom totalförsvaret. Jag vill i detta sammanhang peka på, att 1962 års försvarssjukvårdsutredning i sitt yttrande över utredningens förslag uttalat, att de framlagda förslagen låter sig förena även med en reorganiserad sjukvårdsledning inom försvaret. Jag föreslår, att den nya organisationen träder i kraft fr. o. m. budgetåret 1963/64. I samband därmed bör den nuvarande försvarsmedicinska nämnden inom statens medicinska forskningsråd samt flyg- och navalmedicinska nämnden och militärmedicinska forskningsberedningen upphöra.

I detta sammanhang vill jag något beröra hur jag ser på arbetsgången och funktionerna i den verksamhet, för vilken de båda ledningsorganen avses utgöra de centrala instanserna. För varje gren av totalförsvaret sammanställer vederbörande centrala myndighet forskningsbehovet, uppgör förslag till prioritering av forskningsprojekten samt kostnadsberäknar dessa. Materialet överlämnas därefter till ledningsorganen. Såvitt gäller krigsmakten bör dessa uppgifter ankomma på sjukvårdsstyrelsen, som självfallet har att ställa sig av överbefälhavaren utfärdade direktiv till efterrättelse. På grundval av de avgivna förslagen gör vardera ledningsorganet därefter en prioritering av totalförsvarets forskningsbehov inom grundforskningens respektive den tillämpade forskningens område. De av ledningsorganen prioriterade forskningsprojekten inom varje område infogas i rullande flerårsplaner, som ligger till grund för ledningsorganens årliga anslagsäskanden.

I fråga om utredningens förslag rörande inrättande av permanenta forskargrupper framhåller departementschefen bl. a. följande.

Trots de erinringar, som främst av flygvapenchefen anförts mot de föreslagna förändringarna beträffande de flygfysiologiska grupperna i Lund samt vid karolinska institutet och gymnastiska centralinstitutet, biträder jag i princip utredningens uppfattning, att den flygmedicinska verksamheten bör koncentreras till karolinska institutet. Som följd härav bör gruppen i Lund avvecklas och med nu befintliga personella och materiella resurser inordnas i universitetsorganisationen där samt gruppen vid gymnastiska centralinstitutet organisatoriskt och lokalt anslutas till gruppen vid karolinska institutet.

Med hänsyn till flygvapnets behov av service i fråga om prov och undersökningar synes det böra ankomma på de nya ledningsorganen att i samråd med berörda myndigheter överväga, huruvida denna del av verksamheten framdeles bör ske i andra organisatoriska former. I avvaktan härpå bör serviceverksamheten trots de av mig förordade förändringarna få fortgå i huvudsak såsom hittills. Jag förutsätter vidare, att de speciallaboratorier, som iordningställt vid gymnastiska centralinstitutet för undersökningar rörande kroppssammansättningen, också i fortsättningen kan utnyttjas för detta ändamål.

Ledningen av de efter omorganisationen återstående flyg- och navalmedicinska grupperna bör i enlighet med utredningens förslag överflyttas till den försvarsmedicinska sektionen inom medicinska forskningsrådet.

I likhet med utredningen finner jag det ändamålsenligt, att den utökade försvarsmedicinska forskningen delvis anordnas inom ramen för nya försvarsmedi-

cinska forskargrupper. Spörsmålet om antalet sådana grupper och den närmare utformningen av desamma synes emellertid böra ytterligare övervägas av ledningsorganen.

För nästa budgetår föreslår departementschefen, att till statens medicinska forskningsråd anvisas ett reservationsanslag av 8 885 000 kr. till medicinsk forskning, varav 1 135 000 kr. till försvarsmedicinsk grundforskning, samt ett förslagsanslag av 920 000 kr. till förvaltningskostnader. Förslaget innebär en sammanlagd anslagshöjning av 1 941 000 kr., varav 387 000 kr. avser medelansvinningen till försvarsmedicinsk grundforskning. En särskild anslagspost till avlöningar till personal vid de försvarsmedicinska forskargrupperna föreslås uppförd under förslagsanslaget till förvaltningskostnader. Vid utgången av innevarande budgetår förefintliga reservationer på nuvarande anslag till flyg- och navalmedicinsk forskning föreslås överföras till anslagsposten till försvarsmedicinsk grundforskning.

För de flyg- och navalmedicinska forskargrupperna föreslår departementschefen följande personalorganisation.

Grupp Navalmedicin

Laborator i Be 1
Forskningsläkare i Ag 25
Psykolog i Ag 25
Laboratorieingenjör i Ae 17
Instrumentmakare i Ag 11 med halvtidstjänstgöring
Laboratoriebiträde i högst Ae 9

Grupp Flygmedicin

Professor i Be 3 med laboratorn A. G. H. Bjurstedt som förste innehavare
Laborator i Be 1
Forskningsläkare i Ae 25
Forskningsläkare i Ag 25
Driftingenjör i Ae 21¹
Laboratorieingenjör i Ag 17
Laboratorieingenjör i högst Ae 15
Förste instrumentmakare i Ag 13
Översköterska i Ag 13
Instrumentmakare i Ag 11 med halvtidstjänstgöring
Institutionstekniker i Ae 9
Laboratoriebiträde i högst Ae 9

Departementschefen föreslår, att i samband med avvecklingen av den flygfysiologiska gruppen i Lund följande tjänstemän överföres till universitetet därstädes, nämligen en laborator i Be 1, en laboratorieingenjör i Ag 15, en instrumentmakare i Ag 11 och ett laboratoriebiträde i Ag 9. Kostnaderna för gruppens personal, vilka beräknas till 134 000 kr., bör enligt departementschefen under nästa budgetår provisoriskt bestridas från anslagsposten till avlöningar åt per-

¹ Gemensam för båda grupperna.

sonal vid de försvarsmedicinska forskargrupperna. Fr. o. m. budgetåret 1964/65 bör ett belopp motsvarande dessa kostnader tillgodoföras Lunds universitets avlöningsanslag. Erforderlig ändring i personalförteckningen för universitetet bör dock vidtagas redan fr. o. m. nästa budgetår. Härvid bör beaktas att ämnesområdet för laboraturen bör avse fysiologi i stället för flygmedicin.

För avlöningar till personal vid de försvarsmedicinska forskargrupperna räknar departementschefen med ett medelsbehov av 640 000 kr. och för egentliga förvaltningskostnader för medicinska forskningsrådet med ett medelsbehov av 280 000 kr.

Utskottet. Enligt utskottets mening synes den i propositionen föreslagna organisationen av den försvarsmedicinska forskningsledningen komma att innebära en effektiv ledning av forskningen och samtidigt möjliggöra att universitetsanknutna institutioner och försvarets egna laboratorier och anläggningar även i fortsättningen kan utnyttjas för ifrågavarande forskning. Utskottet biträder därför departementschefens förslag till omorganisation av den försvarsmedicinska forskningens ledning och vad därmed står i samband.

Vad departementschefen i övrigt i förevarande proposition framhållit och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag för nästa budgetår till medicinska forskningsrådet för såväl förvaltningskostnader som medicinsk forskning.

Under åberopande av vad ovan anförts och med förmälan att utskottet denna dag avger särskilt utlåtande över förevarande proposition i vad avser anslag under fjärde huvudtiteln, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för reorganisation av den försvarsmedicinska forskningens ledning m. m.;

II. till *Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 920 000 kr.;

III. till *Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 8 885 000 kr.;

IV. medgiva dels att vid statens medicinska forskningsråd må fr. o. m. budgetåret 1963/64 tills vidare vara inrättad en extra ordinarie tjänst som förste byråsekreterare i Ae 23, dels att vid de under nämnda råd sorterande försvarsmedicinska forskargrupperna må fr. o. m. samma tidpunkt tills vidare vara inrättade följande extra ordinarie tjänster, nämligen en som professor i Be 3, två som laborator i Be 1, en som forskningsläkare i Ae 25 och en som driftingenjör i Ae 21, samt bemyn-

diga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning i överensstämmelse härmed;

V. godkänna följande avlöningsstat för dels under punkt IV. nämnda forskargrupper, dels den personal, som avses skola överföras till universitetet i Lund, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Ersättning till tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i> ..	33 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	418 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	181 000
4. Kompensation för förhöjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	8 000
	Summa kr. 640 000

VI. medgiva att vid universitetet i Lund utöver de tjänster som i annan ordning kan komma att uppföras på personalförteckning för universitetet må under budgetåret 1963/64 vara inrättad en tjänst som extra ordinarie laborator i Be 1 i fysiologi samt bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallad förändring i nämnda personalförteckning.

Stockholm den 3 maj 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Bergman, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, Rikard Svensson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström och Herbert Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Blidfors, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Fagerlund, Gustafsson i Kårby och Källstad.